

Cijene poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj

Brus, Marlena

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:151:374919>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-01**



Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)



SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Marlena Brus

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Agroekonomika

Cijene poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj

Završni rad

Osijek, 2020.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Marlena Brus

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda

Smjer Agroekonomika

Cijene poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. prof. dr.sc. Ružica Lončarić, mentor
2. Sanja Jelić Milković, mag.ing.agr, član
3. izv.prof.dr.sc. Igor Kralik, član

Osijek, 2020.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Završni rad Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek

Preddiplomski sveučilišni studij Poljoprivreda, smjer Agroekonomika

Marlena Brus

Cijene poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj

Sažetak: Cijena predstavlja količinu novca koju kupac na tržištu plaća ponuđaču za jedinični proizvod. Za određivanje cijena poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj zaduženo je Ministarstvo poljoprivrede te ono donosi niz pravila i obveza za sve poslovne subjekte. U ovom radu je prikazano kretanje prosječnih proizvođačkih cijena te indeksa cijena najvažnijih poljoprivrednih proizvoda za razdoblje od 2010. – 2019. godine u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: cijena, vrste cijena, indeks cijena, poljoprivredni proizvodi, kretanje cijena

22 stranice, 1 slika, 7 tablica, 11 grafova

Završni rad je pohranjen: u Knjižnici Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

BSc Thesis

Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek

Undergraduate university study Agriculture, course Agroeconomics

Marlena Brus

Prices of agricultural products in Republic of Croatia

Summary: Price represents the amount of money that a buyer in the market pays to a bidder for a unit product. The Ministry of Agriculture is in charge of agricultural products in the Republic of Croatia and adopts a number of rules and obligations for all economic entities. This paper presents the movement of average producer prices and the price index of the most important agricultural products for the period from 2010 to 2019 in the Republic of Croatia.

Keywords: price, types of prices, price index, agricultural products, price fluctuation

22 pages, 1 picture, 7 tables, 11 charts

BSc Thesis is archived in Library of Faculty of Agriculture in Osijek and in digital repository of Faculty of Agriculture in Osijek

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. MATERIJAL I METODE	2
3. REZULTATI I RASPRAVA	
3.1. Cijena i određivanje cijena	3
3.1.1. Određivanje cijena poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj	5
3.1.2. Indeks cijena poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj.....	7
3.2. Kretanje cijena poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj	8
3.2.1. Kretanje cijena žitarica i uljarica.....	8
3.2.2. Kretanje cijena proizvoda stočarstva.....	11
3.2.3. Kretanje cijena peradi i jaja	13
3.2.4. Kretanje cijena tržišta voća i povrća	14
4. ZAKLJUČAK.....	20
5. POPIS LITERATURE	22

1. UVOD

Cijena predstavlja količinu novca koju kupac na tržištu plaća ponuđaču za jedinični proizvod. To ujedno znači da je cijena novčani iskaz vrijednosti proizvoda. Definiranje prave cijene može dovesti do profitabilnosti poduzeća, odnosno do povećanja prodaje, kao i do ostvarenja profita. Za određivanje cijena poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj zaduženo je Ministarstvo poljoprivrede te ono donosi niz pravila i obveza za sve poslovne subjekte. Određivanje cijena u svojoj suštini određeno je željom i potrebom poslovnog subjekta da ostvari dobit kao osnovni cilj jer se ostvarenom dobiti osiguravaju sredstva za daljnji razvoj. Cilj prvog dijela rada je napraviti teorijski osvrt o vrstama i karakteristikama cijena te određivanju cijena poljoprivrednih proizvoda.

Indeksi cijena poljoprivrednih proizvoda obuhvaćaju proizvode biljne i stočne proizvodnje. Indeksi cijena u poljoprivredi za Republiku Hrvatsku računaju su na temelju cijena dobivenih iz mjesečnih istraživanja o otkupu i prodaji poljoprivrednih proizvoda i ostalih istraživanja Državnog zavoda za statistiku (DZS-a), administrativnih podataka iz Ministarstva poljoprivrede te ostalih administrativnih izvora. U drugom dijelu rada ću prikazati ukupno kretanje Indeksa cijena poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj za sve proizvode ukupno uključujući i voće i povrće za razdoblje od 2010. – 2019. godine. Cijene poljoprivrednih proizvoda i dobara utrošenih u poljoprivrednu proizvodnju za Republiku Hrvatsku dobivene su na temelju cijena prikupljenih iz mjesečnih istraživanja o prodaji i otkupu poljoprivrednih proizvoda, tromjesečnih istraživanja o prodaji sjemena i sadnica te iz administrativnih podataka iz Ministarstva poljoprivrede. Podatke koje ću koristiti u zadnjem dijelu rada za istraživanje sam pronalazila na Državnom zavodu za statistiku i Tržišnom cjenovnom informacijskom sustavu u poljoprivredi. Budući da je podjela proizvoda biljnog i životinjskog porijekla širokog aspekta, u radu ću kroz kretanje cijena proizvoda u Republici Hrvatskoj prikazati samo neke od najvažnijih proizvoda za razdoblje od 2010.-2019. godine. Analizirat ću kretanje cijena koji u tim skupinama proizvoda imaju veći udio u proizvodnji, a to su: Žitarice i uljarice (kukuruz, pšenica, uljana repica i suncokret), stočarski proizvodi (kravlje mlijeko, svinje i goveda), perad i jaja (kokošja jaja i tovljeni pilići-brojleri) ,voće (jabuka, jagoda) i povrće (salata, rajčica,paprika). Sve navedene proizvode ću prikazati kroz tablice i grafove radi lakšeg prikaza kretanja i promjena cijena u promatranom razdoblju.

2. MATERIJAL I METODE

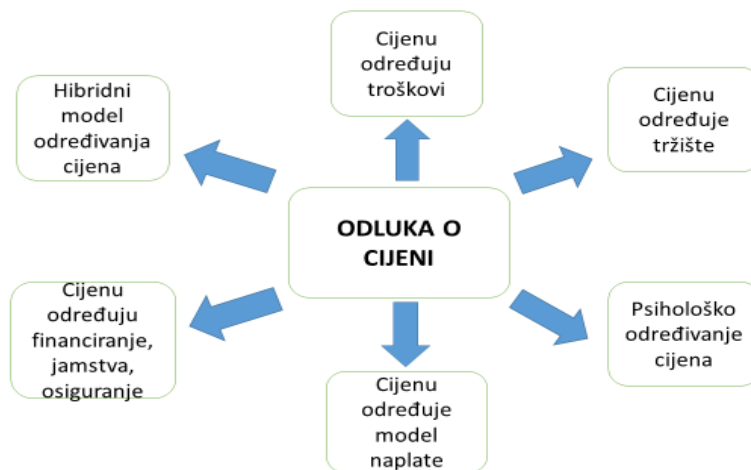
U radu je korištena dostupna literatura iz predmetnog područja, uglavnom iz područja tržišta i cijena te baze podataka za izračun trendova i indeksa cijena najvažnijih poljoprivrednih proizvoda.

Metode korištene u radu su standardne metode koje se koriste u agroekonomskim istraživanjima, a to su indukcija, dedukcija, analiza, sinteza, kompilacija i komparacija.

3.1. Cijena i određivanje cijena

Kada spomenemo riječ cijena, možemo reći da je vrijednosni izraz neke robe ili usluge ili još jednostavnije rečeno novčani iznos koji je potrebno dati da bi se kupila neka roba, odnosno proizvod. „Cijena predstavlja količinu novca koju kupac na tržištu plaća ponuđaču za jedinični proizvod. To ujedno znači da je cijena novčani iskaz vrijednosti proizvoda.“(Meler, 1999.) Jedan je od četiri temeljnih elemenata marketing mix-a, a marketing mix podrazumijeva tzv. 4P, a to su proizvod (product), cijena (price), promocija (promotion) i distribucija (place). Cijena je složeni element marketing mix-a koji organizacijskom sustavu omogućuje određenu razinu prihoda, ali istodobno razina cijena utječe na odluke kupaca o kupnji usluge ili proizvoda, na konkurentnost organizacijskog sustava i njegovu tržišnu poziciju. Stoga se cijena uvijek mora realno procijenjivati i odabrati odgovarajuća metoda njenog izračunavanja. Važna činjenica vezana za cijenu je ta da je jedini element marketing mix-a koji za svako poduzeće predstavlja izvor prihoda, dok svi ostali elementi predstavljaju trošak. Iz tog razloga je za definiranje cijene proizvoda važno poznavati tržište, odnosno ciljanu skupinu potrošača te njihovu kupovnu moć. Pod pojmom tržišta smatra se skupina ljudi koja, bilo da se radi o pojedincima ili poduzećima, treba neke proizvode u određenoj kategoriji proizvoda te koja ima odgovarajuću platežnu sposobnost, spremnost i ovlaštenje za kupnju određene robe. Definiranje prave cijene može dovesti do profitabilnosti poduzeća, odnosno do povećanje prodaje, kao i do ostvarenje profita.

„Određivanje cijena izuzetno je važan zadatak za svakog poduzetnika. Formiranje cijena je posebno važno kada se određuje prvi put, odnosno za nove proizvode i usluge.“ (Štefanić, 2015.) No bez obzira određuje li se cijena prvi put za nove proizvode ili za već postojeće, postoje određeni činitelji koji utječu na svako određivanje cijena, a prikazat ću ih kroz sliku 1.



Slika 1. Činitelji koji utječu na odluku o cijeni

Izvor: Štefanić, J., (2015.): Inovativno poduzetništvo. Tera Tehnopolis, Osijek

Postupak u određivanju cijena sastoji se od sljedećih koraka (Meler, 2005.):

- procjena troškova
- analiza troškova
- cijena i ponude konkurenata
- odabir metode oblikovanja cijene
- izbor cjenovnih ciljeva
- utvrđivanje potražnje
- odabir konačne cijene

Ciljevi određivanja cijena za svako poduzeće ili organizaciju trebali bi proizlaziti iz razine planiranja gospodarske učinkovitosti. Ako poduzeća žele sačuvati ili povećati svoj udio u tržištu ili tržišnom segmentu, politika formiranja cijena će znatno doprinijeti ostvarivanju planiranih i postavljenih ciljeva. U praksi i životu, poduzeća ili organizacije obično postavljaju ili planiraju više ciljeva, međutim ciljevi kod formiranja cijena proizvoda se temelje na učinkovitosti, odnosno profitabilnosti prodaje i tržišnoj konkurentnosti. Zato se ciljevi u određivanju cijena proizvoda moraju vrlo pažljivo i temeljito odrediti. Pažljivo i temeljito formiranje cijena omogućuje poduzećima ili organizacijama maksimalno ostvarivanje dobiti, odnosno profita, što je i cilj svakog poduzeća. (Šunić, 1993.)

U praksi postoje i različite metode utvrđivanja cijena, a od najčešće upotrebljivanih koje mogu napomenuti ističu se (Meler, 2005.):

- utvrđivanje cijena metodom određivanja marže
- utvrđivanje cijena metodom ciljnog prinosa
- utvrđivanje cijena metodom percipirane vrijednosti
- utvrđivanje cijena na temelju tekućih cijena
- utvrđivanje cijena metodom zatvorene ponude

3.1.1. Određivanje cijena poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj

Za određivanje cijena poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj zaduženo je Ministarstvo poljoprivrede te ono donosi niz pravila i obveza za sve poslovne subjekte. Određivanje cijena u svojoj suštini određeno je željom i potrebom poslovnog subjekta da ostvari dobit kao osnovni cilj jer se ostvarenom dobiti osiguravaju sredstva za daljnji razvoj.

Na temelju članka 3. stavka 4. i članka 17. stavka 3. Zakona o zajedničkoj organizaciji tržišta poljoprivrednih proizvoda i posebnim mjerama i pravilima vezanim uz tržište poljoprivrednih proizvoda, ministar poljoprivrede donosi PRAVILNIK O PRIKUPLJANJU PODATAKA I IZVJEŠĆIVANJU O CIJENAMA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA. Tim se Pravilnikom propisuju uvjeti i način određivanja reprezentativnih tržišta u svrhu prikupljanja podataka o cijenama i količinama poljoprivrednih proizvoda, uvjeti koje moraju ispunjavati fizičke i pravne osobe koje su obvezne TISUP-u dostavljati podatke, vrsta, opseg, način dostave podataka, te način izvješćivanja o cijenama poljoprivrednih proizvoda za nacionalne potrebe i potrebe Europske komisije. Za prikupljanje i obradu podataka o cijenama i količinama određenih poljoprivrednih proizvoda s domaćega reprezentativnog tržišta, nadležan je Tržišni cjenovni informacijski sustav u poljoprivredi (TISUP). S obzirom na načelo rada u prikupljanju i obradi podataka o cijenama i količinama poljoprivrednih proizvoda te objavi podataka o cijenama poljoprivrednih proizvoda osigurava se:

- princip profesionalne neovisnosti
- princip neutralnog pristupa
- princip objektivnosti i pouzdanosti
- poštivanje visokih standarda upravljanja procesima

Za različite grupe poljoprivrednih proizvoda kao obveznici mogu biti određeni proizvođači, prerađivači poljoprivrednih proizvoda i/ili trgovačke organizacije. Dostava identifikacijskih podataka i podataka o cijenama i količinama poljoprivrednih proizvoda obveznici dostavljaju prema Pravilniku putem web aplikacije za unos cijena. TISUP redovito izvješćuje Europsku komisiju i Agenciju za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju te obrađene i objedinjene podatke objavljuje putem internetske stranice.

Prema grupama poljoprivrednih proizvoda i uvjetima za izbor obveznika proizvode možemo podijeliti na:

Proizvode životinjskog porijekla:

- Mlijeko i mliječni proizvodi
- Goveđe, svinjsko, ovčje i janjeće meso
- Perad i meso peradi
- Jaja

Proizvode biljnog porijekla:

- Žitarice
- Uljarice
- Svježe voće i povrće
- Duhan
- Šećer
- Maslinovo ulje

Budući da je podjela proizvoda biljnog i životinjskog porijekla širokog aspekta, u daljnjem radu ću kroz kretanje cijena proizvoda u Republici Hrvatskoj prikazati samo neke od najvažnijih proizvoda i njihove promjene u cijeni u razdoblju od 10 godina. Također ću prije kretanja prosječnih proizvođačkih cijena prikazati ukupno kretanje Indeksa cijena poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2010. – 2019. godine.

3.1.2. Indeks cijena poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj

Indeksi cijena poljoprivrednih proizvoda obuhvaćaju proizvode biljne i stočne proizvodnje. U proizvode biljne proizvodnje ubrajamo žitarice, industrijsko bilje, krmno bilje, povrće, cvijeće i sadnice, krumpir (uključujući sjemenski), voće, vino i maslinovo ulje od sirovina iz vlastite proizvodnje. S druge strane u proizvode stočne proizvodnje ubrajamo goveda, svinje, konje, ovce i koze, perad, ostale životinje te mlijeko, jaja i ostale stočne proizvode. Indeksi cijena u poljoprivredi za Republiku Hrvatsku računaju su na temelju cijena dobivenih iz mjesečnih istraživanja o otkupu i prodaji poljoprivrednih proizvoda i ostalih istraživanja Državnog zavoda za statistiku (DZS-a), administrativnih podataka iz Ministarstva poljoprivrede te ostalih administrativnih izvora. U tablicama se prikazuju relevantni statistički podaci o cijenama Državnog zavoda za statistiku kao i iz njih izvedeni ili izvorni pokazatelji cijena koje proizvode stručne službe HNB-a, samostalno (temeljni indeksi potrošačkih cijena) ili u suradnji s Državnim zavodom za statistiku. Kroz tablicu 1. ću prikazati Indeks cijena poljoprivrednih proizvoda za sve proizvode ukupno uključujući i voće i povrće za razdoblje od 2010. – 2019. godine.

Tablica 1. Indeksi cijena poljoprivrednih proizvoda za razdoblje od 2010.-2019.

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Indeks	98,0	105,5	113,2	106,0	101,0	100,0	97,9	102,4	101,7	102,5

Izvor: izrada autora prema podacima iz DZS-a

Tablica 1. prikazuje Indeks cijena poljoprivrednih proizvoda za razdoblje od 2010.-2019. gdje možemo vidjeti da se indeks u razdoblju od 10 godina nije previše mijenjao. Najveći porast se bilježi u 2012. godini s indeksom cijena od 113,2. Nakon 2012. godine dolazi do ponovnog postupnog pada s godinama te zadnji podaci iz 2019. godine bilježe indeks od 102,5 što prikazuje da je od zabilježenog porasta u 2012. godini pa sve do 2019. godine indeks potrošačkih cijena poljoprivrednih proizvoda pao za 9%.

3.2. Kretanje cijena poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj

Cijene poljoprivrednih proizvoda i dobara utrošenih u poljoprivrednu proizvodnju za Republiku Hrvatsku dobivene su na temelju cijena prikupljenih iz mjesečnih istraživanja o prodaji i otkupu poljoprivrednih proizvoda, tromjesečnih istraživanja o prodaji sjemena i sadnica te iz administrativnih podataka iz Ministarstva poljoprivrede. Podatke koje sam koristila sam pronalazila na Državnom zavodu za statistiku (DZS-u) i Tržišnom cjenovnom informacijskom sustavu u poljoprivredi (TISUP-u) te ću ih prikazati kroz tablice i grafove za razdoblje od 10 godina. Prosječne proizvođačke cijene su cijene u koje su uključeni porezi (osim PDV-a), a isključene su subvencije i ostali novčani poticaj.

Podjela proizvoda biljnog i životinjskog porijekla je širokog aspekta kao što sam već spomenula prije, te sam iz tog razloga odabrala samo nekoliko vrsta proizvoda za koje ću prikazati kretanje cijena u određenom razdoblju.

Analizirat ću kretanje cijena proizvoda koji u tim skupinama proizvoda imaju veći udio u proizvodnji, a to su:

- Žitarice i uljarice (kukuruz, pšenica, uljana repica i suncokret)

- Stočarski proizvodi (kravlje mlijeko, svinje i goveda)

- Perad i jaja (kokošja jaja i tovljeni pilići-brojleri)

- Voće (jabuka, jagoda) i povrće (salata, rajčica, paprika)

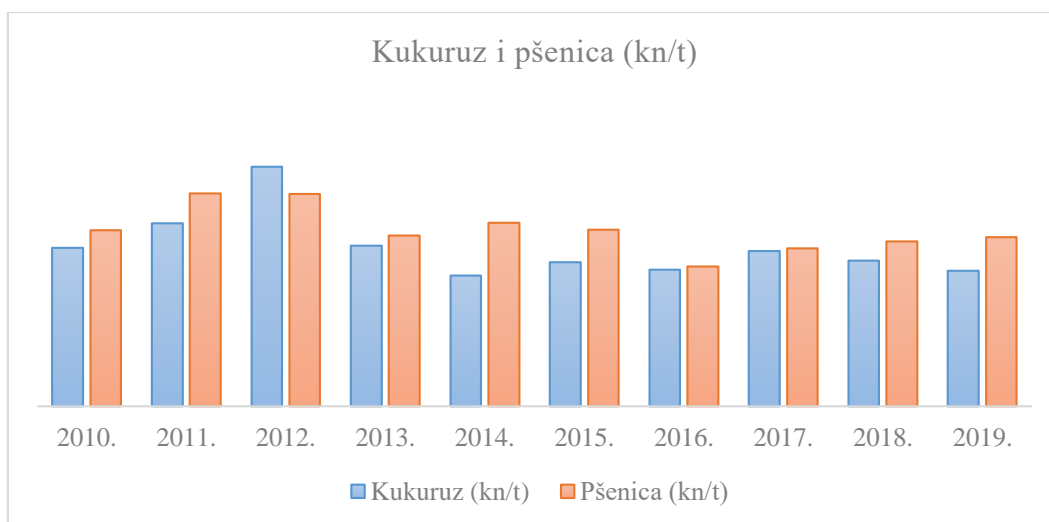
3.2.1. Kretanje cijena žitarica i uljarica

U skupini žitarica najveći udio imaju kukuruz merkantilni i meka pšenica merkantilna, a kod uljarica najveći udio bilježe suncokret i uljana repica. Kroz tablicu i grafove ću analizirati njihove prosječne proizvođačke cijene i prikazati njihovo kretanje u razdoblju od 2010.-2019. godine.

Tablica 2. Prosječne proizvođačke cijene kukuruza i pšenice za razdoblje od 2010. – 2019.

Godina	Kukuruz (kn/t)	Pšenica (kn/t)
2010.	1041,89	1157,39
2011.	1202,31	1398,31
2012.	1574,72	1395,14
2013.	1054,09	1122,45
2014.	858,06	1206,08
2015.	945,23	1159,51
2016.	898,03	918,63
2017.	1021,95	1036,83
2018.	955,87	1083,51
2019.	889,45	1111,57

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS-a



Graf 1. Kretanje prosječnih proizvođačkih cijena kukuruza i pšenice za razdoblje od 2010. – 2019.

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS-a

U promatranom razdoblju kukuruza možemo vidjeti da se prosječna proizvođačka cijena kukuruza smanjuje s godinama. U 2010. godini iznosi 1 041,89 kn/t te je s godinama opadala i spustila se do 889,45 kn/t. Najveći pad se prikazuje s 2013. na 2014. godinu kada je prosječna proizvođačka cijena s 1 054,09 kn/t pala na 858,06 kuna za tonu kukuruza. Kada gledamo pšenicu i njezino kretanje cijena unazad 10 godina, ne možemo vidjeti veće

promjene kao kod kukuruza. Pšenica 2010. godine bilježi cijenu od 1 157,39 kn/t, a nakon promatranog razdoblja je vrlo blagi pad te prosječna proizvođačka cijena pšenice iznosi 1 111,57 kn/t u posljednjoj godini promatranog razdoblja.

U skupini uljarica najveći udio imaju suncokret i uljana repica. Kada gledamo suncokret možemo vidjeti kako je krenuo rasti na samom početku promatranog razdoblja te je zatim doživio nagli pad cijena s 2012. godine od 3 386,74 kn/t na 2013. godinu i 1 937,11 kuna po toni suncokreta. Sve ostale godine su također zabilježene postepenim padom cijena u odnosu na prvu godinu promatranog razdoblja. Kod uljane repice je bolji prikaz jer cijene s godinama prikazuju blagi porast. U 2010. godini uljana repica bilježi 1 969,13 kn/t te zatim na samom kraju u 2019. iznosi 2 406,06 kuna po toni uljane repice. Najveća cijena je zabilježena u 2012. godini od 3 310,35 kn/t.

Tablica 3. Prosječne proizvođačke cijene suncokreta i uljane repice za razdoblje od 2010. – 2019.

Godina	Suncokret (kn/t)	Uljana repica (kn/t)
2010.	2 479,90	1 969,13
2011.	2 534,70	2 920,08
2012.	3 386,74	3 310,35
2013.	1 937,11	2 584,43
2014.	1 814,01	2 320,16
2015.	2 417,94	2 631,01
2016.	2 211,12	2 378,80
2017.	2 206,39	2 359,57
2018.	1 863,48	2 311,12
2019.	1 917,61	2 406,06

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS-a

3.2.2. Kretanje cijena proizvoda stočarstva

Među proizvodima koji čine velik udio u skupini stočarstva su svinje, goveda i kravlje mlijeko. U daljnjem radu ću analizirati kretanje prosječnih proizvođačkih cijena za zadnjih 10 godina za svinje preko 50 kg, goveda za klanje i sirovo kravlje mlijeko.

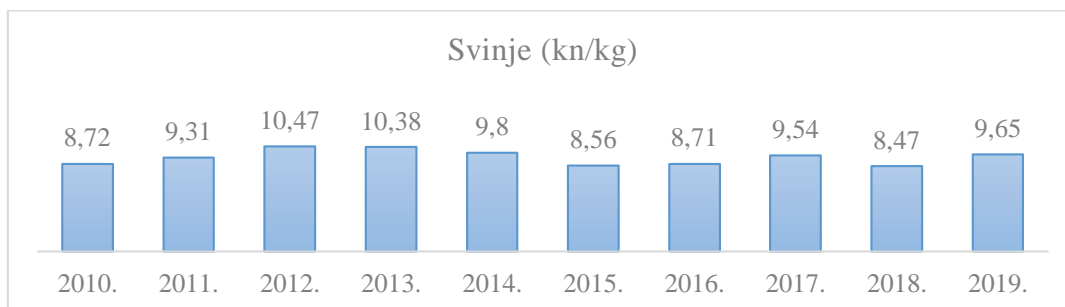
Tablica 4. Prosječne proizvođačke cijene svinja, goveda i kravljeg mlijeka za razdoblje od 2010. – 2019.

Godina	Svinje (kn/kg)	Goveda (kn/kg)	Kravlje mlijeko (kn/l)
2010.	8,72	6,33	2,14
2011.	9,31	6,74	2,58
2012.	10,47	7,84	2,48
2013.	10,38	7,66	2,67
2014.	9,80	7,29	2,80
2015.	8,56	7,38	2,55
2016.	8,71	7,73	2,31
2017.	9,54	7,95	2,43
2018.	8,47	8,06	2,52
2019.	9,65	8,05	2,56

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS-a

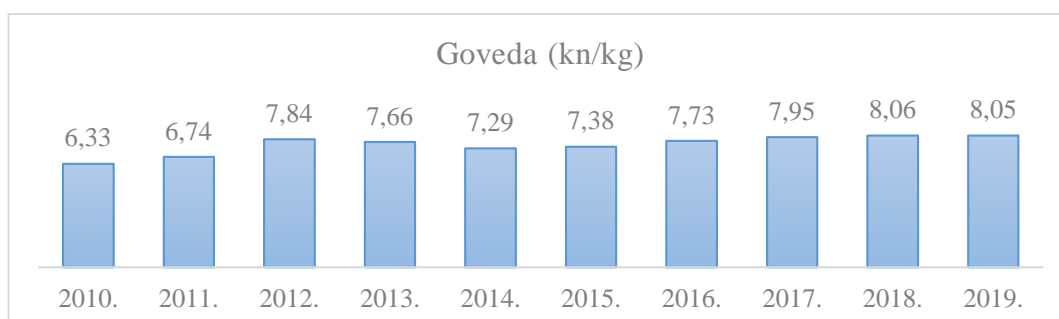
Kada gledamo svinje preko 50 kg u promatranom razdoblju vidimo porast cijene po kilogramu na 9,65 u 2019. godini u odnosu na 2010. početnu godinu kada je cijena bila 8,72 kn/kg. Najveći porast cijene se bilježi 2012. godine kada je cijena po kilogramu iznosila 10,47 kuna. Druga kolona tablice prikazuje goveda za klanje te ostala goveda koja također bilježe porast prosječnih proizvođačkih cijena u promatranom razdoblju. Sa 6,33 kune po kilogramu goveda u 2010. godini dolazimo do porasta od 8,05 kn/kg u posljednjoj 2019. godini promatranog razdoblja. Zadnji proizvod u skupini stočarstva koji sam analizirala je sirovo kravlje mlijeko. Cijena mlijeka u razdoblju od 2010.-2019. ne prikazuje velike promjene, no s godine na godinu cijena polako raste te na kraju iznosi 2,56 kn/ l, dok je u 2010. cijena bila 2,14 kuna za litru mlijeka što vidimo da nije pretjerano velika razlika u

odnosu na sadašnju cijenu. Lakši prikaz kretanja prosječnih cijena za sva 3 proizvoda u skupini stočarstva možemo vidjeti kroz sljedeća 3 grafa.



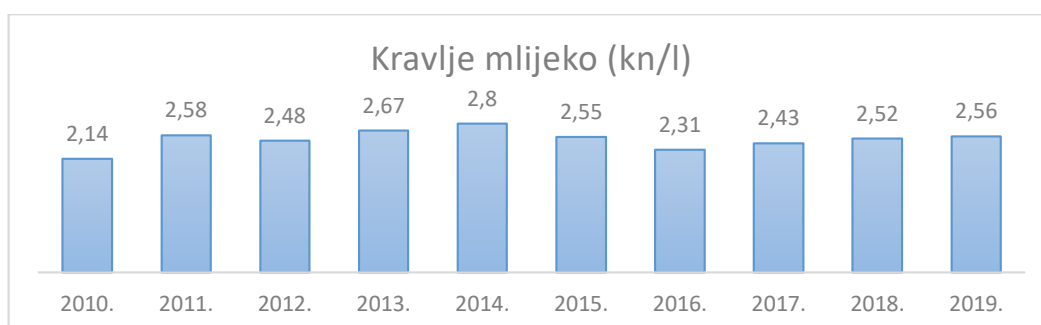
Graf 2. Kretanje prosječnih proizvođačkih cijena svinja preko 50 kg za razdoblje od 2010. – 2019.

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS-a



Graf 3. Kretanje prosječnih proizvođačkih cijena goveda za razdoblje od 2010. – 2019.

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS-a



Graf 4. Kretanje prosječnih proizvođačkih cijena mlijeka za razdoblje od 2010. – 2019.

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS-a

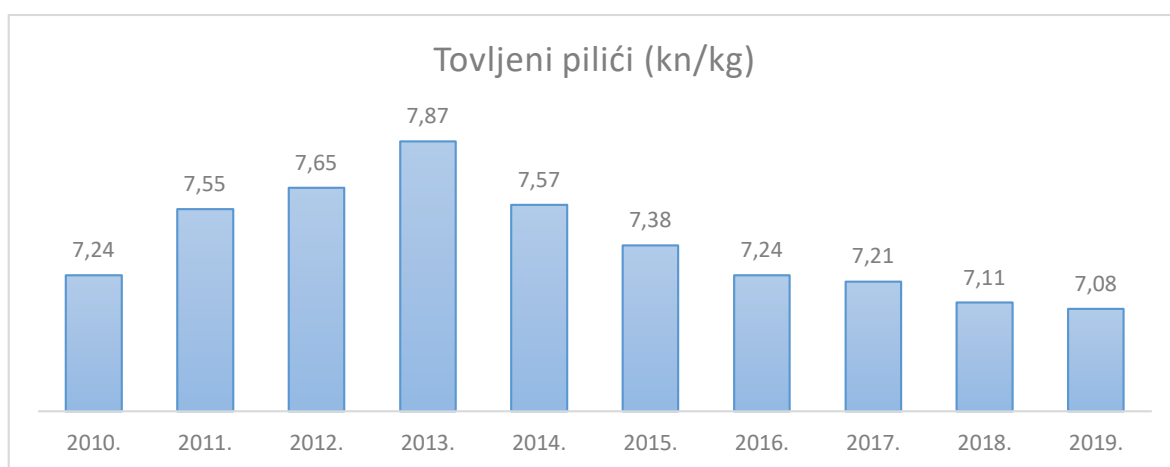
3.2.3 Kretanje cijena peradi i jaja

Od važnijih skupina u stočarstvu, točnije peradarstvu najvažniji proizvodi su tovljeni pilići u skupini brojlera i kokošja jaja. Kroz tablicu i grafove ću prikazati kretanje prosječnih proizvođačkih cijena za te proizvode u promatranom razdoblju od 10 godina.

Tablica 5. Prosječne proizvođačke cijene tovljenih pilića i kokošjih jaja za razdoblje od 2010. – 2019.

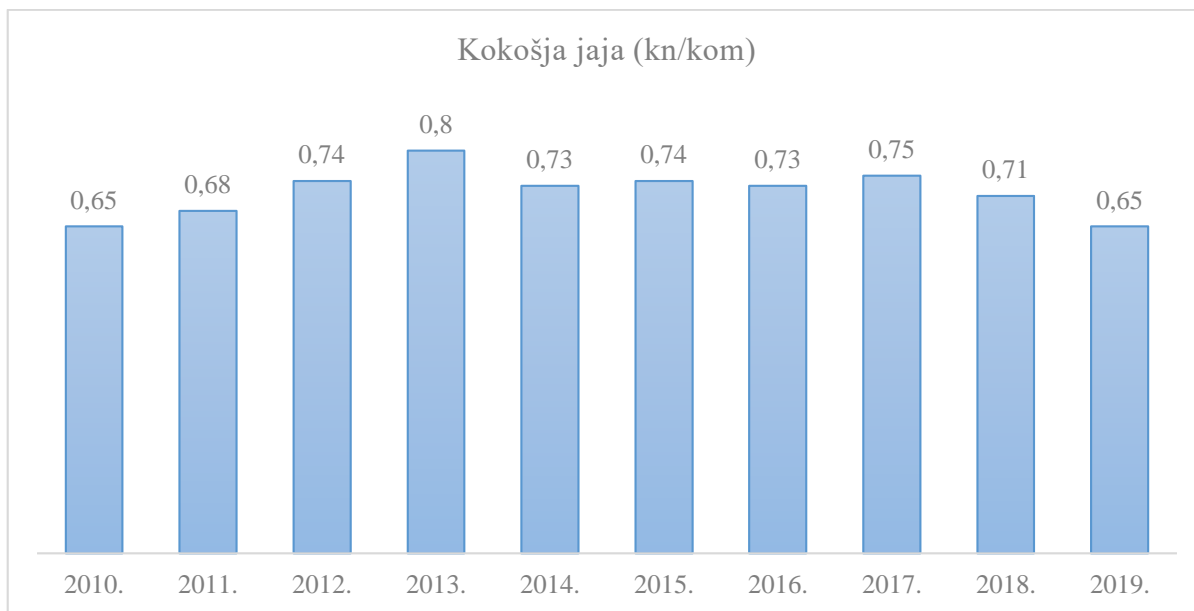
Godina	Tovljeni pilići (kn/kg)	Kokošja jaja (kn/kom)
2010.	7,24	0,65
2011.	7,55	0,68
2012.	7,65	0,74
2013.	7,87	0,80
2014.	7,57	0,73
2015.	7,38	0,74
2016.	7,24	0,73
2017.	7,21	0,75
2018.	7,11	0,71
2019.	7,08	0,65

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS-a



Graf 5. Kretanje prosječnih proizvođačkih cijena tovljenih pilića za razdoblje od 2010. – 2019.

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS-a



Graf 6. Kretanje prosječnih proizvođačkih cijena kokošnjih jaja za razdoblje od 2010. – 2019.

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS-a

U tablici 5 te grafove (Graf 5. i 6.) kroz promatrano razdoblje možemo primijetiti da je cijena tovljenih pilića po kilogramu pala u 2019. godini na 7,08 kn/kg u odnosu na početno razdoblje u 2010. kada je bila 7,24 kn/kg. U 2013. godini se bilježi najveći porast prosječne proizvođačke cijene od 7,86 kuna po kilogramu tovljenih pilića, no od 2013. godine pa sve do kraja promatranog razdoblja cijena tovljenih pilića je sve manja i manja što se i na samom prikazu grafa lako može primijetiti. Kokošja jaja su kroz promatrano razdoblje varirala u pogledu na cijenu, no na kraju je cijena bila ista kao i početna te iznosila 0,65 kuna za komad kokošnjeg jaja. Također se najveći porast, kao i kod tovljenih pilića, bilježi u 2013. godini kada je prosječna proizvođačka cijena bila 0,8 kuna za komad kokošnjeg jaja. Najniža prosječna proizvođačka cijena zapravo prikazuje početnu 2010. i završnu 2019. godinu promatranog razdoblja kada cijena kokošnjeg jaja iznosi 0,65 kn/ kom.

3.2.4. Kretanje cijena tržišta voća i povrća

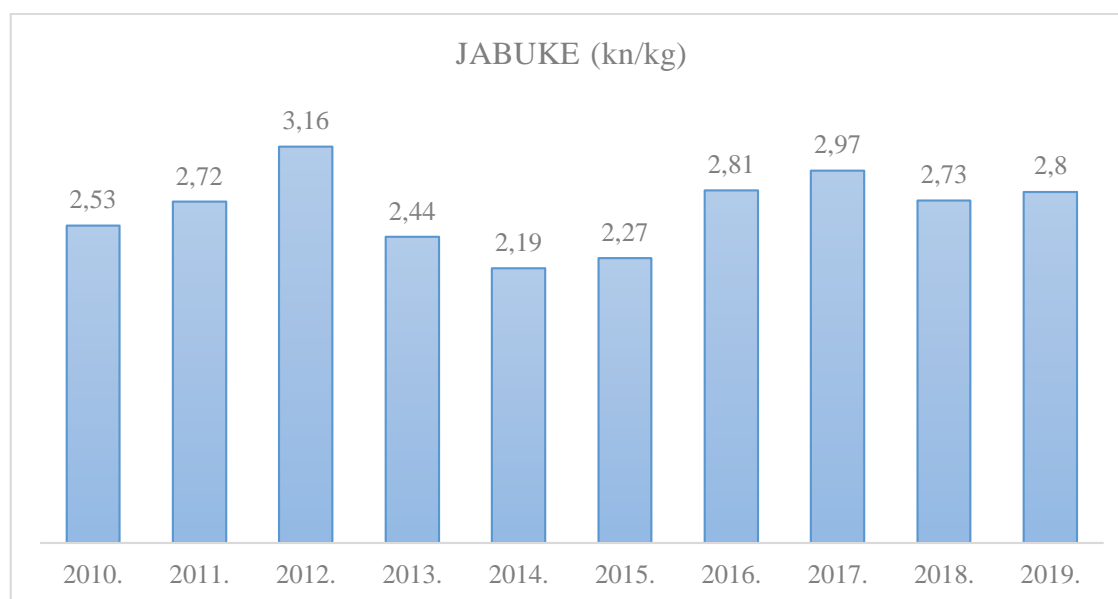
Kod svih proizvoda u skupini voća najveći udio imaju jabuke te ću uz kretanje prosječnih proizvođačkih cijena jabuka analizirati i kretanje prosječnih proizvođačkih cijena jagoda za

razdoblje od 2010.- 2019. godine. Kao i sve ostale proizvode jabuke i jagode ću također prikazati kroz tablicu i grafove radi lakšeg prikaza kretanja odnosno promjena cijena.

Tablica 6. Prosječne proizvođačke cijene jabuka i jagoda za razdoblje od 2010. – 2019.

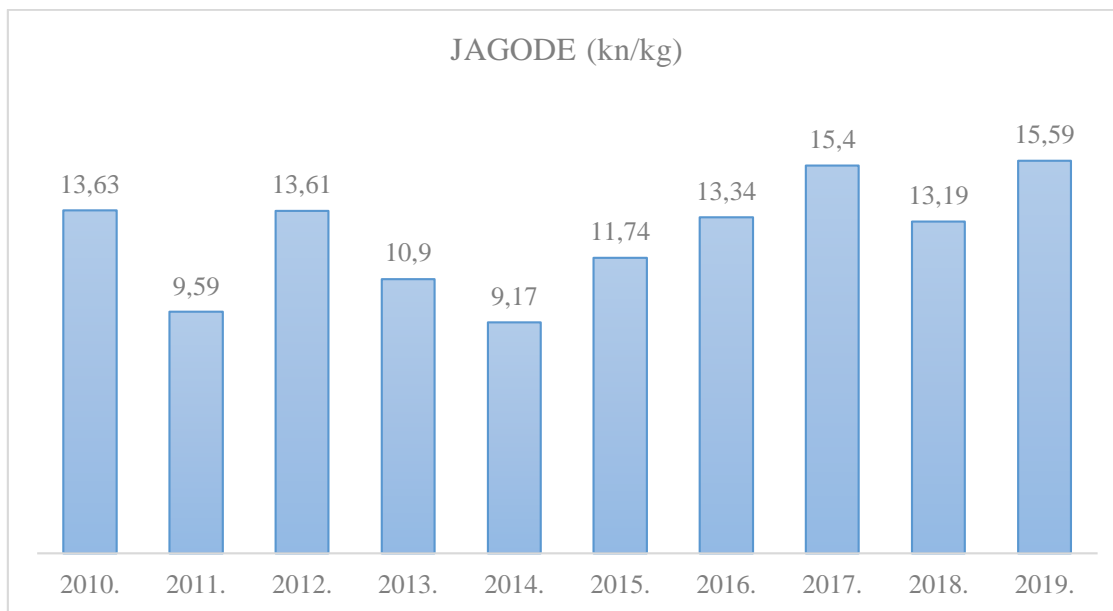
Godina:	JABUKE (kn/kg)	JAGODE (kn/kg)
2010.	2,53	13,63
2011.	2,72	9,59
2012.	3,16	13,61
2013.	2,44	10,90
2014.	2,19	9,17
2015.	2,27	11,74
2016.	2,81	13,34
2017.	2,97	15,40
2018.	2,73	13,19
2019.	2,80	15,59

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS-a



Graf 7. Prosječne proizvođačke cijene jabuka za razdoblje od 2010.-2019.

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS-a



Graf 8. Prosječne proizvođačke cijene jagoda za razdoblje od 2010.-2019.

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS-a

Tablica 6. Prikazuje prosječne proizvođačke cijene jabuka i jagoda za razdoblje od 2010.-2019. godine. Kroz tablicu cijena jabuka možemo vidjeti da se cijene nisu pretjerano mijenjale, jedini veći porast vidimo u 2012. godini od 3,16 kn/kg, a zatim ponovni pad. Drugi veći porast se bilježi u 2017. godini od 2,97 kn/kg, a lakši prikaz porasta i pada cijena jabuka vidimo i kroz Graf 7. U odnosu na početno razdoblje, kada je prosječna proizvođačka cijena jabuka iznosila 2,53 kn/kg, ne možemo primijetiti veliku promjenu u odnosu na završnu godinu. Bez obzira na vrlo malu promjenu, bilježi se porast kroz promatrano razdoblje te je u posljednjoj godini prosječna proizvođačka cijena od 2,8 kune po kilogramu jabuka. Drugi dio tablice 6. kao i Graf 8. prikazuju kretanje prosječnih proizvođačkih cijena jagoda za isto razdoblje od 2010. do 2019. godine gdje već kroz prikaz grafa možemo vidjeti da se bilježi više promjena. Prvi veći pad se dogodio iz 2010. na 2011. godinu sa 13,63 kn/kg na 9,57 kn/kg te se odmah iduće godine vratio na prvobitnu cijenu od 13,61 kn/kg. Kroz ostale godine promatranog razdoblja također cijena varira, najveći pad se bilježi 2014. godine na svega 9,17 kuna po kilogramu jagoda. Na samom kraju promatranog razdoblja se bilježi i najviša cijena te trenutno u 2019. godini prosječna proizvođačka cijena za kilogram jagoda iznosi 15,59 kuna.

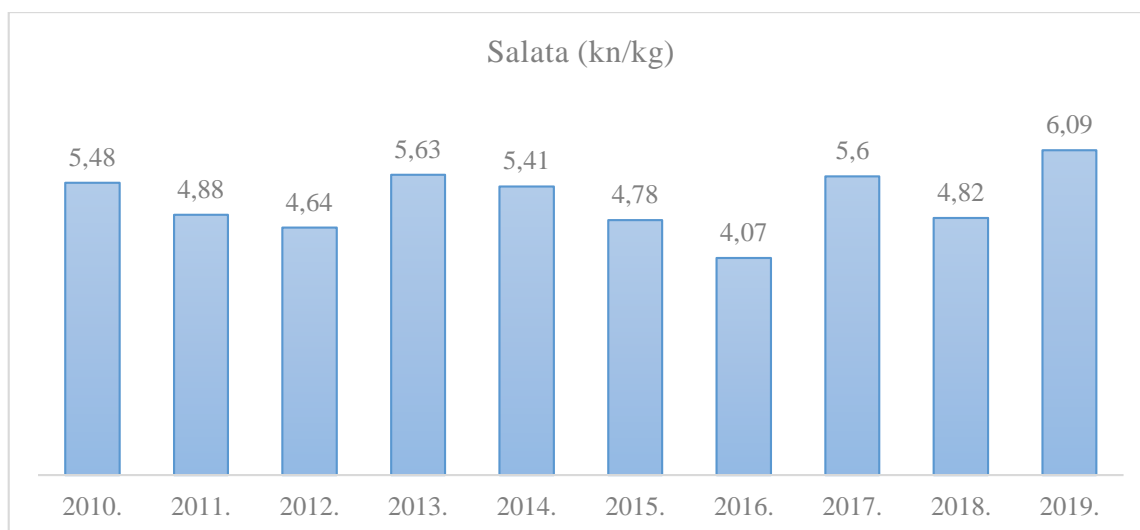
Kada govorimo o povrću također postoji širok aspekt proizvoda, no odabrala sam tri za koja smatram da se dosta troše u kućanstvu, a to su salata, paprika i rajčica te ću na samom kraju

završnog rada analizirati njihovo kretanje prosječnih proizvođačkih cijena za određeno razdoblje.

Tablica 7. Prosječne proizvođačke cijene salate, paprike i rajčice za razdoblje od 2010. – 2019.

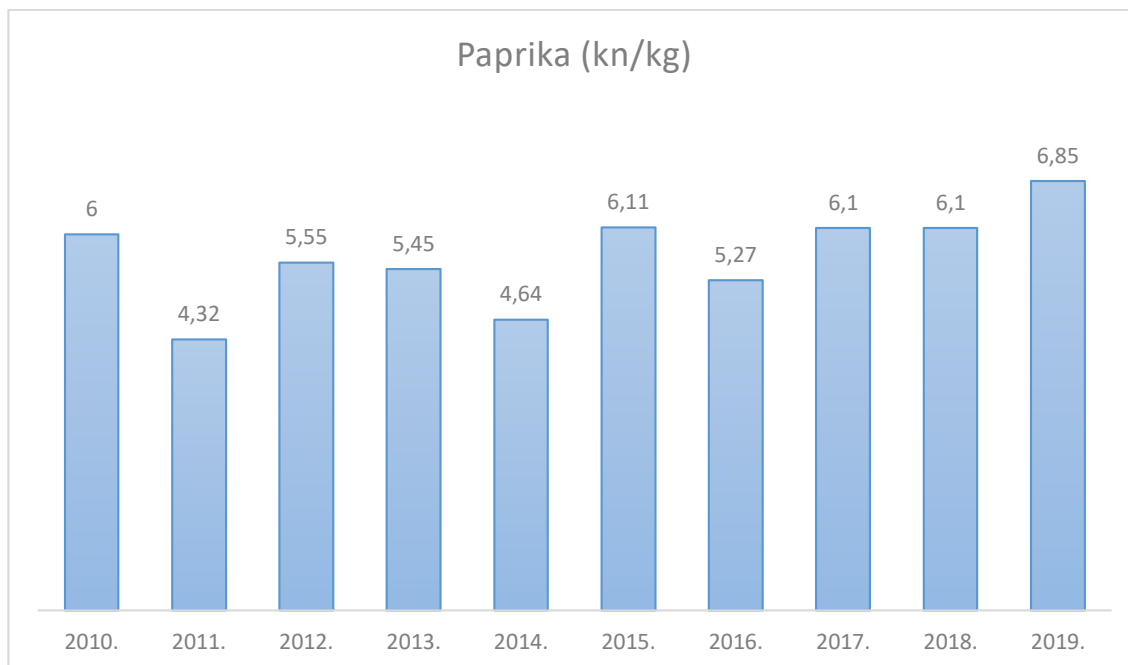
Godina:	Salata (kn/kg)	Paprika (kn/kg)	Rajčica (kn/kg)
2010.	5,48	6,00	6,41
2011.	4,88	4,32	4,19
2012.	4,64	5,55	6,00
2013.	5,63	5,45	5,27
2014.	5,41	4,64	6,04
2015.	4,78	6,11	6,08
2016.	4,07	5,27	5,44
2017.	5,60	6,10	5,38
2018.	4,82	6,10	5,33
2019.	6,09	6,85	5,93

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS-a



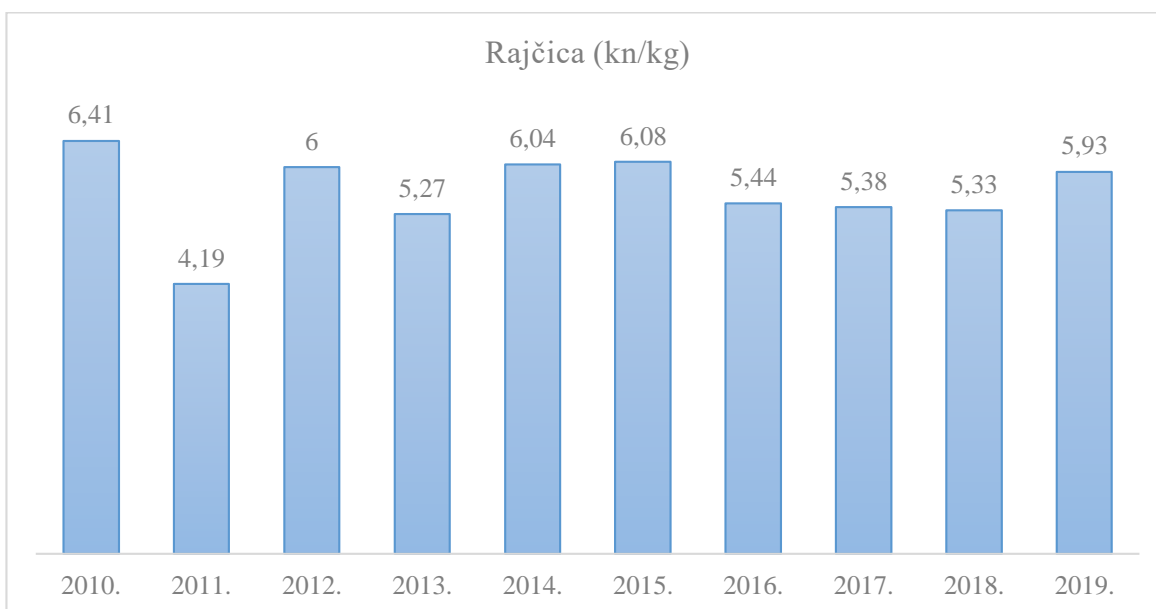
Graf 9. Prosječna proizvođačka cijena salate za razdoblje od 2010.-2019.

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS-a



Graf 10. Prosječna proizvođačka cijena paprike za razdoblje od 2010.-2019.

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS-a



Graf 11. Prosječna proizvođačka cijena rajčice za razdoblje od 2010.-2019.

Izvor: Izrada autora prema podacima iz DZS-a

Posljednja tablica i grafovi prikazuju kretanje cijena salate, paprike i rajčice za unazad 10 godina gdje odmah možemo zaključiti da se cijene za sva tri proizvoda zapravo vrte oko 4 do 6 i nešto kuna za kilogram svakog proizvoda. Kada gledamo Graf 9. i prosječnu proizvođačku cijenu salate vidimo da cijena bilježi porast na kraju promatranog razdoblja. U 2010. godini prosječna proizvođačka cijena iznosi 5,48 kuna za kilogram salate, a u posljednjoj godini je porasla na 6,09 kn/kg. Najveći pad cijena u promatranom razdoblju se bilježi 2016. godine sa 4,07 kuna po kilogramu salate, dok je najveći porast upravo u posljednjoj godini promatranog razdoblja. Drugi dio tablice 7 prikazuje kretanje prosječnih proizvođačkih cijena paprike za isto promatrano razdoblje od 2010. do 2019. godine. Cijena paprike također varira što je bolje prikazano u Grafu 10. Najveći porast kod paprike se bilježi upravo u posljednjoj 2019. godini koja prikazuje cijenu od 6,85 kuna za jedan kilogram što je izrazito dobro u odnosu na 2011. godinu kada je iznosila 4,32 kn/kg gdje je zapravo zabilježen i najveći pad cijene paprike. Posljednji dio tablice prikazuje kretanje prosječnih proizvođačkih cijena rajčice. Kao i prva dva proizvoda cijena rajčice varira, no jedina od odabrana tri proizvoda s aspekta povrća bilježi pad u posljednjoj godini promatranog razdoblja u odnosu na početnu 2010. godinu. U 2010. godini cijena za kilogram rajčice iznosi 6,41 kune te odmah u idućoj 2011. godini bilježi najveći pad u odnosu na promatrano razdoblje i dolazi do 4,19 kune po kilogramu rajčice. Nakon ovakvog većeg pada cijena se u 2012. godini povećala na 6 kuna po kilogramu te nakon toga vrlo malo varirala što bolje prikazano vidimo kroz Graf 12. Na samom kraju promatranog razdoblja u 2019. godini prosječna proizvođačka cijena je manja u odnosu na početno razdoblje i iznosi 5,93 kune po kilogramu rajčice.

4. ZAKLJUČAK

Za određivanje cijena poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj zaduženo je Ministarstvo poljoprivrede te ono donosi niz pravila i obveza za sve poslovne subjekte. Važna činjenica vezana za cijenu je ta da je jedini element marketing mix-a koji za svako poduzeće predstavlja izvor prihoda, dok svi ostali elementi predstavljaju trošak. Iz tog razloga je za definiranje cijene proizvoda važno poznavati tržište, odnosno ciljanu skupinu potrošača te njihovu kupovnu moć. Postupak u određivanju cijena sastoji se od sljedećih koraka: procjena troškova, analiza troškova, cijena i ponude konkurenata, odabir metode oblikovanja cijene, izbor cjenovnih ciljeva, utvrđivanje potražnje i odabir konačne cijene.

Kroz istraživanje indeksa cijena poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2010.-2019. možemo vidjeti da se indeks u razdoblju od 10 godina nije previše mijenjao. Najveći porast se bilježi u 2012. godini s indeksom cijena od 113,2. Nakon 2012. godine dolazi do ponovnog postupnog pada s godinama te zadnji podaci iz 2019. godine bilježe indeks od 102,5 što prikazuje da je od zabilježenog porasta u 2012. godini pa sve do 2019. godine indeks potrošačkih cijena poljoprivrednih proizvoda pao za 9%.

Podjela proizvoda biljnog i životinjskog porijekla je širokog aspekta kao što sam već spomenula kroz rad, te sam iz tog razloga odabrala samo nekoliko vrsta proizvoda za koje sam prikazala kretanje prosječnih proizvođačkih cijena u razdoblju od 2010.-2019. godine.

U skupini žitarica najveći udio imaju kukuruz merkantilni i meka pšenica merkantilna, a kod uljarica najveći udio bilježe suncokret i uljana repica. Sve navedene vrste u ovoj skupini u promatranom razdoblju od 10 godina kroz istraživanje bilježe postepeni pad prosječnih proizvođačkih cijena osim uljane repice. U 2010. godini uljana repica bilježi 1 969,13 kn/t te zatim na samom kraju u 2019. godini iznosi 2 406,06 kuna po toni uljane repice. Najveća cijena je zabilježena u 2012. godini od 3 310,35 kuna po toni uljane repice. Među proizvodima koji čine velik udio u skupini stočarstva sam analizirala kretanje prosječnih proizvođačkih cijena za svinje preko 50 kg, goveda za klanje i sirovo kravlje mlijeko. Sve navedene cijene u stočarstvu su porasle u posljednjoj godini promatranog razdoblja u odnosu na početnu 2010. godinu, no od svih porasta cijena najveći bilježe goveda. Sa 6,33 kune po kilogramu goveda u 2010. godini cijena se povećala do 8,05 kn/kg u posljednjoj godini promatranog razdoblja.

U skupini peradarstva najvažniji proizvodi su tovljeni pilići u skupini brojlera i kokošja jaja gdje kroz promatrano razdoblje možemo primijetiti da prosječna proizvođačka cijena oba proizvoda u posljednjoj godini nije porasla u odnosu na početnu. U 2013. godini se bilježi najveći porast od 7,86 kuna po kilogramu tovljenih pilića, no bez obzira na to cijena je nakon 2013. godine opadala te na kraju u 2019. godini iznosi 7,08 kn/kg što je manje od početne. Najniža prosječna proizvođačka cijena kokošnjih jaja zapravo prikazuje početnu i završnu godinu promatranog razdoblja kada cijena kokošnjeg jaja iznosi 0,65 kn/ kom. Kod svih proizvoda u skupini voća najveći udio imaju jabuke te sam uz kretanje prosječnih proizvođačkih cijena jabuka analizirala i kretanje prosječnih proizvođačkih cijena jagoda za razdoblje od 2010.- 2019. godine. Cijena jabuka je imala vrlo mali porast u odnosu na početno razdoblje, dok je cijena jagoda porasla sa 13,63 kn/kg na visokih 15,59 kuna po kilogramu jagoda što je zapravo i najviša cijena u odnosu na promatrano razdoblje jagoda. Kada govorimo o povrću također postoji širok aspekt proizvoda, no odabrala sam tri za koja smatram da se dosta troše u kućanstvu, a to su salata, paprika i rajčica te sam na samom kraju analizirala njihovo kretanje cijena. Kroz njihovo kretanje možemo zaključiti da se cijene za sva tri proizvoda zapravo vrte oko 4 do 6 i nešto kuna za kilogram svakog proizvoda. Cijena salate i paprike je porasla, a rajčica jedina od odabrana tri proizvoda s aspekta povrća bilježi pad u posljednjoj godini promatranog razdoblja u odnosu na početnu godinu.

Kroz cjelokupno istraživanje u ovom radu gdje sam prikazala kretanja cijena odabranih poljoprivrednih proizvoda, dolazim do zaključka da je u Republici Hrvatskoj veći dio prosječnih proizvođačkih cijena porastao u odnosu na početno promatrano razdoblje.

5. POPIS LITERATURE

Kvalifikacijski radovi, knjige

1. Meler, M. (2005): Osnove marketinga. Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek.
2. Meler, M. (1999.) Marketing, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek.
3. Štefanić, I. (2015.) Inovativno poduzetništvo, Tera Tehnopolis, Osijek.
4. Šunić, Š. (1993.): Cijene - bitan čimbenik ponude i potražnje proizvoda i usluga, Ekonomski vjesnik, Opatija.
5. Tolušić, Z. (2002.): Tržište poljoprivrednih proizvoda, skripta, Fakultet Agrobiotehničkih znanosti u Osijeku, Osijek.

Rad u časopisu, zborniku

1. Bijakšić, S., Ekspertni sustavi za određivanje cijena kao dio marketinškog spleta, Znanstveni rad, Ekonomski fakultet, Sveučilište u Mostaru, Mostar, Bosna i Hercegovina, 2017., https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=283239
2. »Narodne novine« broj 82/2013, Pravilnik o prikupljanju podataka i izvješćivanju o cijenama poljoprivrednih proizvoda,
3. »Narodne novine« broj 82/2013, Članak 4.
4. »Narodne novine« broj 82/2013, Grupe poljoprivrednih proizvoda i uvjeti za izbor obveznika

Internetske stranice

1. Državni zavod za statistiku. PC-Axis baze podataka. poljoprivreda, lov, šumarstvo i ribarstvo. Biljna proizvodnja. (27.5.2020.) <http://www.dzs.hr/>
2. Tržišni cjenovni informacijski sustav u poljoprivredi. Trend cijena. (27.5.2020.) <http://www.tisup.mps.hr/vij.aspx?id=3846>
3. Hrvatska narodna banka, Metodologija- Indeksi potrošačkih cijena i proizvođačkih cijena industrije, (20.5.2020.) https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/odabrane-nefinancijskestatistike/indeksicijena//asset_publisher/ShmM0YUeIVq3/content/indeksi_cijena

4. Agroklub, Metodološka objašnjenja - DZS: Tromjesečni indeksi cijena u poljoprivredi, (15.8.2020.) <https://cdn.agroklub.com/upload/documents/1-1-5-2-tromjesečni-indeksi-cijena-u-poljoprivredi-u-ii-tromjesečju-2020-privremeni-podaci.pdf>